

Naslov originala:

FL-ISEM TAL-MISSIER (U TAL-IBEN)

IMMANUEL MIFSUD

TRANSLATED FROM THE ENGLISH VERSION BY ALBERT GATT

Copyright © 2010 Immanuel Mifsud (First published by Klabb Kotba Maltin 2010)

Translation Copyright © 2017 za srpsko izdanje, Kontrast izdavašto

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Urednik:

Nađa Parandilović

Prevod:

Igor Cvijanović

Lektura i korektura:

Kontrast izdavašto

Grafičko oblikovanje:

Jelena Lugonja

Štampa:

Kontrast štampa

Tiraž:

500

This project has been funded with support from the European Commission.

Ovaj projekat je realizovan uz podršku Evropske komisije.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Immanuel Mifsud

Mime
oca
(I Sina)

Preveo sa engleskog: Igor Cvijanović
Sa malteškog na engleski preveo: Albert Gat

KONTRAST

Beograd, 2017.

*Za moju braću i sestre:
Silvija, Vajolet, Viktora, Koni,
Fransis, Karmen i Džoa*

*Čovek može da prizna sve što želi,
što se ne može priznati ostaje nepriznato.*

Elen Siksu
“La Littérature suspend la mort”

PREDGOVOR

TRI GODINE PRE NEGO ŠTO ga je pokosio kombi, Rolana Barta je pogodila smrt žene s kojom je proveo ceo život, njegove majke Anrijete Bart. Druga polovina *Svetle komore*, poslednjeg dela koje je objavio za života, sadrži neke od najdirljivijih pasusa koje je ikad napisao, pun ljubavi prema toj ženi, verovatno jedinoj koju je ikad voleo. Bart kaže da je fotografije svoje majke, dok ih je razgledao, tek promišljao i da se nije „udubljavao“ u njih; dodaje da je, dok je posmatrao te fotografije, shvatio da te slike, ako ih ikad pokaže drugima, verovatno ne bi ništa „govorile“.

Nekoliko godina pre nego što je moj otac umro, dok sam se selio, otkrio sam sasvim slučajno jednu malu beležnicu debelih smeđih korica u kojoj se nalazio kratak dnevnik koji je on započeo 1939, pošto se pridružio Kraljevom malteškom puku. Bio sam svestan očeve sklonosti da dokumentuje lična iskustva u formi dnevnika; na primer, u dnevniku vođenom tokom puta u Italiju na koji je otišao s jednim od moje braće 1982, zabeležio je sve do najsitnije pojedinosti, između osta-

log i šta je jeo svaki dan i koliko je koštala svaka vožnja taksijem i vozom. Iako njenu sadržinu nazivam „ratnim dnevnikom“, smeđa beležnica nije tako detaljna i u poređenju s delima kakvo je *Taht in-Nar (Pod vatrom)* Elula Mersera, ne sadrži mnogo u pogledu istorijski relevantnih informacija. Reč je, u stvari, o prilično nepovezanom dokumentu koji je napisao devetnaestogodišnjak ne baš vičan pisanju, pun entuzijazma i sav ustreptao zato što je obukao uniformu i zbog dramatičnih događaja koji su se odvijali. Koliko se sećam, zadržao sam taj dnevnik i odlučio da ću ga objaviti u nekom obliku ili nekoj formi „kad dođe vreme za to“.

Te večeri nakon očeve sahrane, dok sam ljuljuškao svog sina – tad još bebu u naručju – da bih ga uspavao, još jednom sam uzeo smeđu beležnicu. Umesto teksta u dnevniku, shvatio sam da čitam neki drugi tekst, neki koji je počinjao postepeno da se pomalja kroz te stranice, tekst sastavljen ne samo od sećanja, već i od razmišljanja o muževnosti i očinstvu.

I ja sam, poput Barta, blago zabrinut da upravo ova fotografija neće „govoriti“; pre svega, te slike su formulisane u jednom znatno drugačijem registru od onog na koji sam ja navikao. Ali želeo sam da održim obećanje. Želeo sam da održim to obećanje kako bih se iskupio za mnoga druga koja sam dao, ali ih nikad nisam održao.

PRVI PUT KAD SAM TE VIDEO DA PLAČEŠ

NA GROBLJU ADOLORATA. Na grobu tvoje majke. Iza debelih, tamnih stakala tvojih naočara video sam suzu kako klizi. Nije trebalo to da uradi, ali jeste; jednostavno je navrla i kliznula niz lice. Mislio si da nisam ništa primetio, ali posmatrao sam te. Uvek sam te posmatrao, uvek sam motrio na tebe, da vidim kako ćeš se ponašati. Kao onda kad sam te zatekao kako držiš ruku iza leđa i praviš đavolje rogove prstima dok je neko – ne znam ko – komentarisao kako dobro izgledaš, Bog te blagoslovio, uprkos tvojim godinama, uprkos trajnom oštećenju leve noge, uprkos svemu što si prošao. Uvek sam sve budno pratio kad si ti u pitanju. A tog dana, posmatrao sam kako ona suza klizi, puna sramote, sramote koju ćeš osetiti drugom prilikom kad ti skrenem pažnju na još jednu suzu koja ti je klizila niz obraz. Baš tog dana, još više sam te posramio kad sam, držeći se za kecelju tvoje žene koja je zaudarala na beli i crni luk, svima živima otkrio da sam te upravo video kako plačeš.

Nisam znao da čak i vojnici plaču.

Mislio sam da su vojnici od čelika.

Mislio sam da uvek imaju strog i snažan i odlučan izraz lica.

Mislio sam da samo ja plačem, da samo ja radim ono što ne bi trebalo da se radi.

Kao onog dana.

Onog dana.

Onomad si mi govorio da ne smem da plačem. Da sam veliki dečak. Ne možeš odrasti i postati čovek ako plačeš. Kako može da plače dečak poput tebe? Kako možeš još da plačeš kad si dovoljno jak da rasturiš ovo mesto u paramparčad? Ne smeš da plačeš, razumeš? Jednostavno ne smeš.

Ali ja plačem. I sramota me je kad plačem. I sramota me je, jer ne bi trebalo da plačem. I onda me je još više sramota, jer – stvarno želiš da čuješ ovo? – zapravo volim da plačem. Volim da osetim kako mi ona topla voda curi niz lice. Volim onaj osećaj kad mi se zapuši nos, i oči čvrsto stisnu. Volim kad mi se pomuti vid.

Volim da te ne poslušam.

Volim da te se plašim, jer si strašan. Jer me gledaš, a tvoj me prezrivi pogled plaši. Pa se povlačim i sklanjam.

I ti plačeš.

Vojniče, i ti plačeš.

Kao što si plakao onog dana kad je čovek pored tebe poginuo. Zar nisi plakao tog dana, kad si video kako ga je pogodio metak? Zar nisi?

Kao što si plakao onog dana kad ti se sve pred očima pretvorilo u prah.

Kao što plačeš svaki put kad se setiš da se tvoje venčanje održalo u skloništu.

*Pred kasarnom
Pred glavnim ulazom,
Stajao je jedan fenjer
I stoji još pred njom
Ako se ponovo budemo videli
Kod tog fenjera ćemo stati
Kao nekad, Lili Marlen.
Wie einst Lili Marlene,
Wie einst Lili Marlene.*

Cigareta ti lenjo visi u uglu usana. Šešir ti je nakrivljen iznad jednog oka. Hemfri Bogart. Kazablanka. Tripoli. Bengazi. Košulja s uštirkanom kragnom. Mali, zategnut čvor na kravati. Onaj pogled. Oni tanki brkovi na izbrijanom licu, miris pene za brijanje svakog jutra pre izlaska sunca. *Wie einst Lili Marlene, Wie einst Lili Marlene.*

Upravo zbog čega sam, kad vidim onu suzu koju nije trebalo da vidim, tamo kod porodične grobnice, zatečen.

Ja, Đuzepi Marija Mifsud iz Valete, sin Paule i Salvua, proleter i predani socijalista, iako nikad nisam pročitao crvene knjige (jer su one na crnoj listi naše Majke Apostolske rimokatoličke crkve i zato što nisam neki ljubitelj teških, zlih knjiga, premda znam da čitam pomalo), vojnik iz Drugog svetskog rata raspoređen na protivavionski top kako bih branio svoju domovinu od vazдушnih napada fašističkih italijanskih hulja i nacističkih svinja, koji sam stavio život na kocku za svoju domovinu, za porodicu koja mi je milošću Božjom poverena na brigu, s tetovažama na ruci zato što sam vojnik-proleter – prvo desetar, potom mlađi vodnik u Kraljevskom malteškom puku i Kraljevskoj malteškoj artiljeriji u Bigiju i Tigneu – nažuljane kože od belog livenog gvožđa, koji je dirinčio kao što je uvek činio od detinjstva pošto mi je majka po drugi put obudovala, trčao ulicama obuven samo u jednu cipelu ne bi li mi obuća duže trajala, prihvatao kakve god sam poslove uspevao da nađem da bih izdržavao majku i mlađu braću i sestre i učio pravila života na ćoškovima ulica, ispirao pljuvačku, sos i belance od prženih jaja s tanjira i čaša po seoskim kafanama, poništavao karte putnicima u autobusima, krivio kičmu po fabrikama u Marsi, i dok su me obasipali čađ i komadići uglja, postajao muškarac kakav muškarci treba da budu, oda bosonogom čovečanstvu i inspiracija Radničkom pokretu, živeo i umirao i ciljao neprijatelja što je avionima leteo

po nebu s namerom da mi prospe mozak, postajao, postojao, bio.

U četrdeset sedmoj godini široko raširenih ruku dočekao sam svoje osmo dete; bilo bi mi deseto po redu da su sva moja deca preživela. I rekao sam Gospodu: Gospode, neka bude volja tvoja, jer iako sam pomislio da sam najzad zaslužio da odahnem, pošto sam podigao porodicu i odbranio domovinu i Jednu pravu veru, tvoje Proviđenje me je pogledalo odozgo i prepoznalo moje sposobnosti i uvidelo da još imam potrebne snage uprkos svemu što mi se dogodilo, svemu što sam prošao, svemu što sam svedok bio i otuda mi poslalo još jedno dete. Ne znam kako ću izneti ovaj pridodati teret koji mi je tako neočekivano došao, ali imam vere u te, o Gospode, kao što sam uvek imao.

U osamdeset sedmoj godini, Gospode, pozvao si me sebi.

Đuzepi Marija Mifsud, poznat i kao il-Kikkra, Šolja.

E, 'ajde sad da vidimo da li znaš ovu: usna ti je na njenoj usni, a prst ti je njoj u rupi. Da čujem, šta je to?

A ja se crvenim; misli su mi već pokvarene i sumnjam da si to primetio i da pokušavaš da vidiš koliko mi je već mašta prljava. Da čujem, šta je to? Usna ti je na njenoj usni, a prst ti je njoj u rupi. I ne progovaram, jer nisam siguran šta očekuješ. Da li pokušavaš da vidiš koliki sam muškarac već postao, ili sam i dalje dečak kakav sam oduvek bio. I onda se osmehuješ i